

Cora van Nieuwenhuizen werd een maand na haar ministerschap voorzitter van de Vereniging Energie-Nederland © ANP/Bart Maat

VANDAAG 6:00 · 🕒 7 MIN

Cora van Nieuwenhuizen heeft een lobbyverbod maar bemoeit zich met het werk van klimaatminister Jetten

IRENE VAN DEN BERG

THE INVESTIGATIVE DESK

Ondanks het lobbyverbod voor oud-politici onderhield voormalig minister Cora van Nieuwenhuizen (VVD), nu boegbeeld van de energiesector, meermaals contact met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. ‘Dit is schadelijk voor het vertrouwen in de politiek.’

‘We nemen uw input mee in overweging,’ mailt een ambtenaar van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) in mei 2022 naar Cora van Nieuwenhuizen. De voormalige minister van Infrastructuur en

Waterstaat van het derde kabinet-Rutte is dan amper acht maanden voorzitter van Energie-Nederland, de lobby-organisatie van de energiesector.

Minister Rob Jetten (Klimaat en Energie, D66) overweegt op dat moment alle warmtenetten – ook bekend als stadsverwarming – in handen te brengen van de overheid. Nu is een deel van die warmtenetten nog eigendom van energieleveranciers als Eneco en Vattenfall, leden van Energie-Nederland. Van Nieuwenhuizen schrijft Jetten dat ze ‘zeer bezorgd’ is over zijn voornemen.

De mailwisseling is opmerkelijk: voor oud-minister Van Nieuwenhuizen geldt op dat moment een lobbyverbod, bedoeld om belangenverstrengeling door oud-bewindspersonen tegen te gaan. Ze was in januari 2021 korte tijd waarnemend minister van Economische Zaken en Klimaat en mag daarom twee jaar lang geen zakelijke contacten onderhouden op beleidsterreinen waarvoor ze toen verantwoordelijkheid droeg.

Toch heeft Van Nieuwenhuizen in die twee jaar meerdere malen contact met het ministerie, blijkt uit stukken die door *The Investigative Desk* en Follow the Money zijn opgevraagd met een Woo-verzoek (■ Wet open overheid).

Ophef over overstap

Wanneer Van Nieuwenhuizen in de zomer van 2021 aankondigt dat ze aan de slag gaat als voorzitter van Energie-Nederland, de branchevereniging van ‘alle partijen die stroom, gas en warmte produceren’, steekt een storm van kritiek op. Het vermoeden is dat de lobbyclub haar vooral binnenhaalt om haar Haagse contacten. ‘Daarmee wordt de toegang tot de macht ongelijk verdeeld,’ schrijft *de Volkskrant*.

Mark Lievisse Adriaanse, journalist voor *NRC*, twittert: ‘Van minister naar lobbyist. Vraag die me steeds meer bezig houdt: waarom zou je als burger nog moeten vertrouwen in politici die steeds minder moeite lijken te willen doen dat vertrouwen waar te maken?’

Ook in de politiek doet de overstap stof opwaaien: Kamerleden voor PvdA, SP, D66 en JA21 vragen de minister-president of de carrièreswitch van Van Nieuwenhuizen in strijd is met het lobbyverbod voor oud-politici.

Rutte antwoordt in september 2021 dat het lobbyverbod geldt voor het ministerie Infrastructuur en Waterstaat, waar Van Nieuwenhuizen minister was vanaf oktober 2017. Of het ook van toepassing is op contacten met Economische Zaken, houdt hij in het midden: 'De regeling inzake het lobbyverbod kent tekstueel geen onderscheid naar de aard en duur van het ministerschap.' Tegelijkertijd benadrukt Rutte dat Van Nieuwenhuizen slechts vijf dagen EZK-minister was en dat het verbod een 'mogelijkheid tot afwijking' biedt.

De integriteit van oud-kabinetsleden moet volgens Ollongren 'boven iedere twijfel verheven' zijn

Kajsa Ollongren, demissionair minister van Binnenlandse Zaken (D66), besluit daarop in november 2021 het lobbyverbod per direct uit te breiden. De integriteit van voormalige kabinetsleden moet volgens haar 'boven iedere twijfel verheven' zijn.

Vanaf dat moment is het voor oud-kabinetsleden niet alleen verboden te lobbyen bij hun eigen ministerie, maar ook bij andere ministeries waarmee ze 'actieve bemoeienis' hebben gehad. Daarmee geldt Van Nieuwenhuizens lobbyverbod eveneens voor het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

In haar brief aan de Kamer wijst Ollongren erop dat het geregeld voorkomt dat politici 'een collega-bewindspersoon moeten vervangen' en dat 'verbreding van het lobbyverbod daardoor in de rede ligt [...] ongeacht de duur van de periode waarbinnen betrokkene het ambt van Minister of Staatssecretaris (als vervanger) heeft bekleed.'

Naast deze onmiddellijke uitbreiding van het lobbyverbod, werkt Ollongren aan een nieuwe wet met gedragsregels voor oud-bewindspersonen. Tot twee jaar na hun aftreden zouden ze in de toekomst bijvoorbeeld aan een onafhankelijke commissie toestemming moeten vragen voor een baan die een risico op belangenverstrengeling met zich meebrengt. De commissie kan dan adviseren zo'n baan niet te accepteren. De Tweede Kamer buigt zich vermoedelijk dit najaar over het wetsvoorstel waarin dit wordt geregeld.

Bellen met de minister

Van Nieuwenhuizen laat er na haar aftreden in 2021 in elk geval geen gras over groeien. Al kort na de start van het kabinet-Rutte IV, in januari 2022, schrijft ze persoonlijk een kaartje: 'Beste Rob, hartelijk gefeliciteerd met je benoeming tot minister van Klimaat & Energie. Ik wens je namens Energie-Nederland heel veel succes. Graag zou ik spoedig (hernieuwd) kennismaken.' Daaronder staat de naam van de medewerker van Energie-Nederland met wie 'Rob' een afspraak kan (laten) inplannen. Ook de staatssecretaris voor Mijnbouw, Hans Vijlbrief (D66), ontvangt zo'n kaartje.

Op vrijdag 28 januari 2022 belt Van Nieuwenhuizen met Micky Adriaansens (VVD), dan amper drie weken minister Economische Zaken. En niet alleen om haar te feliciteren, want een paar dagen daarna stuurt een medewerker van Energie-Nederland een opsomming van 'werkafspraken [...] naar aanleiding van het plezierige telefoongesprek': een lijstje met overleggen op het ministerie waarbij de club van energiebedrijven aanwezig zal zijn.

Energie-Nederland besluit de mail met de mededeling dat de werkafspraken geldig zijn tot 21 januari 2023. Dat is precies twee jaar nadat Van Nieuwenhuizen plaatsvervangend minister was van Economische Zaken was en de datum waarop lobbyverbod afloopt. Niettemin staan er op het lijstje ook overleggen ingepland waarbij Van Nieuwenhuizen zichzelf een plek aan tafel toebedeelt.

Ze pleit tegen een correctie op de warmtetarieven die de energierekening betaalbaar moet houden

Half februari 2022 stuurt minister Adriaansens haar een brief waarin ze uitlegt dat het lobbyverbod ook geldt voor vergaderingen die Economische Zaken organiseert. Een maand later bevestigt het departement in *NRC* dat Van Nieuwenhuizen daarom niet meer welkom is bij besprekingen over het klimaatakkoord. Uit een mailwisseling tussen ambtenaren blijkt dat ze tot dan toe drie keer is aangeschoven aan de klimaattafels: eenmaal in november 2021 en tweemaal in januari 2022.

‘Ik besef dat dit voor jou een vervelende consequentie is van het feit dat je korte tijd als minister aan dit departement verbonden bent geweest,’ schrijft Adriaansens aan haar partijgenoot.

Mails naar Jetten

Minister Jetten en staatssecretaris Vijlbrief gaan niet in op het verzoek voor een persoonlijke kennismaking met Van Nieuwenhuizen. Toch blijft ze aansturen op invloed. Ze stuurt de minister van Energie en Klimaat in maart, april, juni en september 2022 uitgebreide mails waarin ze de belangen van de energiesector probeert te waarborgen.

In juni pleit ze bijvoorbeeld tegen een correctie op de warmtetarieven per 2023, die veertig burgemeesters aan Jetten hebben voorgesteld om de energierekening betaalbaar te houden. Van Nieuwenhuizen vreest ‘een verlieslatende bedrijfsvoering’ voor de energiebedrijven. ‘Het moge duidelijk zijn dat Energie-Nederland zo’n voorstel niet zal steunen.’ Een ambtenaar van het ministerie antwoordt daarop: ‘Wij nemen uw input mee in overweging.’

Uit mailwisselingen tussen ambtenaren onderling blijkt dat het lobbyverbod voor hen niet helder is. Geldt het alleen voor ambtenaren

of voor het hele ministerie, inclusief de staatssecretarissen en minister?
Ze vragen zich af hoe ze de Circulaire lobbyverbod bewindspersonen moeten interpreteren, de leidraad voor oud-politici uit 2017.

Een ambtenaar schrijft: 'Het lobbyverbod houdt in dat ministeries oud-bewindspersonen voor een periode van twee jaar niet aanvaarden als lobbyist op de voormalige beleidsterreinen.' De ander antwoordt: 'Het lobbyverbod ziet toe op de contacten die oud-bewindslieden met ambtenaren onderhouden, niet op de contacten met bewindslieden.'

'Als je op deze manier een politieke insider binnenhoudt, is dat schadelijk voor het vertrouwen in de politiek'

'Juridische haarkloverij,' zegt Bart Vollebergh van Transparency International Nederland nadat hij de Woo-documenten heeft ingezien. De anti-corruptieorganisatie liet zich destijds zeer kritisch uit over de overstap van Van Nieuwenhuizen naar de lobbyvereniging. 'Als je naar de geest van de regels handelt, dan begrijp je: onder het ministerie vallen ook de minister en de staatssecretarissen. Hier is gewoon niet gehandeld naar de geest van de wet. Gezien de maatschappelijke ophef, en de enorme vertrouwensbreuk die daarbij kwam kijken, begrijp ik dat niet. Het integriteitsbesef is er nog altijd niet.'

Dat ambtenaren het lobbyverbod niet goed begrijpen, is problematisch. De circulaire schrijft voor dat zij verantwoordelijk zijn voor de naleving ervan. 'De effectuering van het lobbyverbod richt zich op de ambtenaren van de ministeries,' staat in de circulaire. In andere woorden: als een oud-bewindspersoon aan de deur klopt, is het aan de ambtenaar om die dicht te houden.

In het wetsvoorstel van Ollongren verandert dat: de verantwoordelijkheid voor naleving van het lobbyverbod komt ook te liggen bij de voormalige bewindspersoon: die moet voor een periode van

twee jaar aan een onafhankelijke commissie 'advies' vragen over een nieuwe functie waarin mogelijk sprake is van belangenverstrengeling.

Schadelijk voor vertrouwen

Volgens Vollebergh van Transparency International maken de Woo-documenten over de zakelijke contacten van Van Nieuwenhuizen duidelijk dat een nieuwe wet 'hard nodig' is.

'Wat mij verbaast is dat Van Nieuwenhuizen gewoon haar werk als lobbyist is gaan doen. Mensen hebben het gevoel dat Den Haag een gesloten netwerk is waar veel mensen geen toegang toe krijgen. En als je dan op deze manier een politieke insider binnenhoudt, dan is dat schadelijk voor het vertrouwen in de politiek.'

Dat wantrouwen is niet onterecht, want op een aantal punten krijgt Van Nieuwenhuizen haar zin. De door de gemeenten per 2023 voorgestelde correctie op de warmtetarieven is er (nog) niet gekomen.

En in oktober 2022 besluit minister Jetten dat de warmtenetten in handen komen van de overheid, maar om 'de patstelling als gevolg van de verschillende standpunten te doorbreken,' reikt hij de energiebedrijven wel de hand. Jetten meldt de Tweede Kamer dat er een uitgebreid 'overgangsrecht' komt waarin marktpartijen 'de gelegenheid krijgen hun investeringen terug te verdienen'.

The Investigative Desk is een groep gespecialiseerde onderzoeksjournalisten die haar werk financiert met donaties, subsidies, beurzen en honoraria. Geldgevers hebben geen rol in of inhoudelijke zeggenschap over de onderzoeken en publicaties. Meer informatie op www.investigativedesk.com.

Auteur: **Irene van den Berg**

Irene van den Berg (1978) is freelancer en verbonden aan het journalistencollectief The Investigative Desk.